

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته حقوق گرایش: جزا و جرم شناسی

عنوان:

توجیه بازداشت موقت، مبانی و آثار

استاد راهنما:

دکتر ابوذر سالاری فر

نگارش:

مسلم احمدی زاده

تابستان ۱۳۹۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاییدیه هیات داوران جلسه دفاع

از این پایان نامه در تاریخ ۱۳۹۸/۶/۳۱ با حضور اساتید راهنما، مشاور، داور در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس باموفقیت دفاع به عمل آمد و مورد تایید قرار گرفت.
نام و نام خانوادگی دانشجو: مسلم احمدی زاده
رشته: حقوق جزا و جرم شناسی
عنوان پایان نامه:

توجیه بازداشت موقت ، مبانی و آثار

تاریخ دفاع: ۱۳۹۸/۶/۳۱

هئیت داوران:

ردیف	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱-	دکتر ابوذری سالاری فر	استادیار	
۲-	دکتر سیروس ضرغامی	استادیار	
۳-	دکتر عبدالجبار هاشمی	استادیار	

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

منشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند بجان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه ایست جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن بشری، ماد انشجویان و اعضا، بنیت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران، پرهیزگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشورهای و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.

تاریخ:

شماره

پیوست:

تعهذنامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب مسلم احمدی زاده دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته حقوق گرایش جزا و جرم شناسی که در تاریخ ۱۳۹۸/۶/۳۱ از پایان نامه خود تحت عنوان: توجیه بازداشت موقت، مبانی و آثار با کسب نمره ۱۴/۵ درجه قابل قبول دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

این پایان نامه/رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاورد های علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

این پایان نامه/رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

تاریخ و امضاء

تقدیم به:

پاس سیکران پروردگار یکتا را که، هستی مان بخشید و به طریق علم و دانش، رهنمونان شد و به همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه چینی از علم و معرفت را روزی مان ساخت.

سپاسگزاری

شکر شایان نثار ایزد منان که توفیق را رفیق راهم ساخت تا این پایان نامه را به پایان برسانم از استاد فاضل و اندیشمند جناب دکتر ابوذری سالاری فر استاد محترم راهنما که همواره در کمال سعه صدر با حسن خلق و فروتنی از هیچ کمکی در این عرصه بر من دریغ ننمودند و جناب آقایان دکتر سیروس ضرغامی و دکتر عبدالجبار هاشمی اساتید محترم داور و مدیر محترم گروه که زحمت داوری این اثر را بر عهده گرفته اند و سایر کسانی که در تدوین این تحقیق مرا یاری نمودند متشکرم و از خداوند منان سلامت و سعادت ایشان را خواستارم .

فهرست مطالب

چکیده ۱

کلیات پژوهش

مقدمه ۳

۱- بیان مساله ۳

۲- اهمیت و ضرورت پژوهش ۶

۳- اهداف پژوهش ۸

۴- سوال های پژوهش ۹

۵- فرضیه های پژوهش ۹

۶- روش تحقیق ۹

۷- ساختار پژوهش ۱۰

فصل اول : مفاهیم ومعانی

مبحث اول : تعاریف و مفاهیم ۱۲

گفتار اول : قانون مجازات اسلامی ۱۲

گفتار دوم : مجازات ۱۳

گفتار سوم : جرم ۱۴

بند اول : تقسیمات کلی جرم ۱۵

بند دوم : عناصر تشکیل دهنده جرم ۱۶

گفتار چهارم : مجرم ۱۷

گفتار پنجم : زندان ۱۹

مبحث دوم : بازداشت موقت ۲۳

گفتار اول: بازداشت موقت اختیاری ۲۴

گفتار دوم : بازداشت موقت اجباری ۲۶

فصل دوم: سیر تحولات نهاد بازداشت موقت

مبحث اول : تاریخچه تحولات ۲۸

۲۹	گفتار اول : تقویت حقوق دفاعی متهم
۳۰	بنداول : حق داشتن وکیل
۳۱	بند دوم : زمان دخالت وکیل
۴۹	مبحث دوم : دیدگاهها و جایگزینهای حبس
۴۹	گفتار اول : دیدگاههای حبس
۵۷	گفتار دوم : مجازاتها و اقدامات جایگزین زندان
۵۷	بنداول : ضمانت اجراهای مالی
۶۵	بنددوم : ضمانت اجراهای آموزشی، اجتماعی

فصل سوم : حذف بازداشت موقت در سیاستهای کیفری

۷۴	مبحث اول : مبانی حذف بازداشت موقت
۷۴	گفتار اول : مفاد طرح
۷۵	گفتار دوم : ماهیت بازداشت موقت
۷۷	مبحث دوم : موافقین و مخالفین
۷۷	گفتار اول : موافقین
۸۱	گفتار دوم : دیدگاههای مخالفین
۸۲	نتیجه گیری
۸۷	منابع

چکیده:

بازداشت موقت ابزاری است در جهت رسیدن مراجع کیفری در به هدف خود که همانا برقراری عدالت می باشد. برخی از دکتین حقوقی در سالهای اخیر بحث حذف آن را مطرح نموده اند و معتقدند خشونت بازداشتگاه دارای اثرات مخرب فراوانی بر متهم است و در حالیکه بی گناهی وی اثبات گردد این اثرات مخرب قابل جبران نیستند و برخلاف این نظر برخی از دکتین بر وجود ولزوم بازداشت موقت تاکید و توجه دارند زیرا جرائمی وجود دارند که نیاز به بازداشت موقت در آنها دیده می شود. در بازداشت موقت این اتفاق رخ می دهد که با توجه به نوع جرم، بازپرس می تواند نسبت به میزان حداقل مجازات جرم (که حداکثر آن تا دو سال است) بازداشت موقت صادر کند. نگارنده در این تحقیق به روش توصیفی و کتابخانه ای به بررسی این موضوع پرداخته و دریافته است که قانونگذار می تواند دست مقامات قضایی را باز بگذارد که وقتی فردی را بازداشت می کنند و دلیل کافی برای تمدید بازداشت ندارند، به علت وجود محدودیت های قانونی بنا بر درخواست ضابطین متهم را در زندان ها نگه ندارند. به خصوص در جرائم سیاسی ای که متاسفانه امروزه عنوان جرائم امنیتی به آن اطلاق می شود این امر ضروری است. به عنوان مثال در جرائم سیاسی ای که فرد دست به انتقادات به بعضی سیاست ها می زند امنیت کشور تهدید نمی شود و بنابراین بهتر است بازداشت موقت برای جرائم سیاسی به طور کل برداشته شود. بازداشت برای این است که متهم فرار نکند یا با همدستانش تبانی نکند اما در جرائم سیاسی بیم فرار یا تبانی ای وجود ندارد.

واژگان کلیدی: بازداشت موقت، جرائم سیاسی، اعدام، حبس ابد، مجرم، متهم.

کلیات پژوهش

مقدمه :

عدالت همواره به عنوان یکی از اساسی ترین مفاهیم و اهداف انسانی مورد توجه جوامع بشری بوده است. مفهومی که رشد و کمال فردی و اجتماعی، امنیت، آبادانی و بسیاری اهداف دیگر تنها در سایه آن قابل تعریف است. لذا می توان قانون را به عنوان یکی از مهمترین زیرساخت های تحقق عدالت در جامعه دانست که از رهگذار تدوین جامع و مانع مواد آن می توان راه را برای اجرای درست قوانین هموار کرد و به مفهوم والای عدالت نزدیکتر شد.^۱ تئوری های پنجره شکسته، دو اخطار و اخراج، توانگیری مجرم و کاهش سن مسئولیت کیفری از بستر نظریات بینش کیفری جدید برخاسته است. مقنن جدید بجای رجوع به موازین جرم‌شناسی اسلامی که با گرایش جهانی جدید جرم شناسی انطباق بیشتری دارد، به رویکرد سابق علوم جرم شناسی (تئوری اصلاح و درمان) که در حال حاضر متروک واقع شده است اقبال نشان داده و خواسته خود را متجدد نشان دهد. افزایش سن مسئولیت کیفری تا سقف ۱۸ سال یکی از این مصادیق است. در این مجال به بررسی مجازاتهای جایگزین حبس و نیز تاثیر حبس بر تکرار جرم در مجرمین خواهیم پرداخت.^۲

بیان مسأله:

در قراردادهایی مانند کفالت یا وثیقه اگر متهم قادر به معرفی کفیل یا سپردن وثیقه نباشد، قرار بازداشت صادر می شود. در صورتی که در قرار بازداشت موقت، متهم با وجود امکان معرفی کفیل یا سپردن وثیقه باز هم زندانی می شود. وقتی صحبت از بازداشت می شود، تکلیف آن مشخص است. اما وقتی واژه موقت به آن می چسبد، تبدیل به مهم ترین قرار تأمین کیفری می شود که قانون برای متهم در نظر گرفته است. البته گاهی لازم است که متهم برای بررسی ها در دسترس باشد و به این ترتیب باید به طور موقت وی را در بازداشت نگه داشت. البته لازم به ذکر است که مطالب مذکور در این گزارش، براساس آیین دادرسی کیفری فعلی نوشته شده است. در قراردادهایی مانند کفالت یا وثیقه اگر متهم قادر به معرفی کفیل یا سپردن وثیقه نباشد، قرار بازداشت صادر می شود. در صورتی که در قرار بازداشت موقت، متهم با وجود امکان معرفی کفیل یا سپردن وثیقه باز هم زندانی می شود. با اینکه ماده ۱۳۲ قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور

۱. کوشا، جعفر، حقوق جزای اختصاصی، تهران، نشر مجد، ۱۳۹۳، ص ۱۰.

۲. همان، ص ۱۱.

کیفری، به ذکر انواع قرارهای تأمین اختصاص دارد، اما قبل از آن در ماده ۳۲ همان قانون، از قرار بازداشت که یکی از انواع همین تأمین‌هاست، یاد کرده است. برابر قانون در ارتکاب یکسری از جرایم آن هم زمانی که دلایل کافی وجود داشته باشد، برای متهم قرار بازداشت موقت اختیاری صادر می‌شود. یک گروه جرایمی هستند که مجازات قانونی آن اعدام، رجم، صلب و قطع عضو باشد؛ گروه دیگر جرایم عمدی هستند که حداقل مجازات قانونی آن‌ها سه سال حبس باشد؛ هم‌چنین صدور قرار بازداشت موقت در مواردی که آزاد بودن متهم موجب از بین رفتن آثار و دلایل جرم شود یا تبانی با متهمان دیگر و مطلعان را ایجاد کند، در اختیار دادگاه خواهد بود. در قتل عمد نیز با تقاضای اولیای دم برای اقامه بینه حداکثر به مدت ۶ روز، قرار به صورت اختیاری خواهد بود. به عبارتی هر گاه هرکدام از جرایم مذکور محقق شود، این قاضی است که اختیار دارد که در مورد صدور قرار بازداشت تصمیم بگیرد. اما برخی از جرایم هم وجود دارند که قضات رسیدگی‌کننده ملزم به صدور قرار بازداشت برای متهم هستند و نمی‌توانند از این قاعده سرپیچی کنند.^۱

یعنی برای یکسری از جرایم قاضی بخواهد یا نخواهد باید متهم را بازداشت کند تا تکلیف ماجرا مشخص شود. البته در این باره نیز یک شرط کلی وجود دارد و آن شرط این است که مدت بازداشت موقت نباید از حداقل زمانی که در قانون برای آن جرم در نظر گرفته‌اند، بیشتر باشد. این جرایم عبارتند از: ۱- قتل عمد، آدم‌ربایی، اسیدپاشی و محاربه و افساد فی الارض. ۲- در جرایمی که مجازات قانونی آن اعدام یا حبس دائم باشد. ۳- جرایم سرقت، کلاهبرداری، اختلاس، ارتشا، خیانت در امانت، جعل و استفاده از سند مجعول البته در صورتی که متهم حداقل یک فقره سابقه محکومیت غیرقطعی یا دو فقره یا بیشتر سابقه محکومیت غیرقطعی به علت ارتکاب یک از این جرایم را داشته باشد. ۴- در مواردی که آزادی متهم موجب فساد باشد.^۲

به هر حال هر یک از قرارهایی که در آیین دادرسی کیفری پیش‌بینی می‌شود، مزایایی دارد که علت ایجاد و صدور آن را توجیه می‌کند، قرار بازداشت نیز مزایایی دارد. البته در ظاهر این‌طور به نظر می‌رسد که این مزایا بیش از اینکه شامل حال متهم شود، در راستای بررسی پرونده و بهبود جریان دادرسی پیش‌بینی شده است. بنابراین بسیاری صدور این قرار را موثرترین وسیله برای دستیابی به متهم و تضمین حضور او در مراجع قضایی در مواقع لزوم می‌دانند. با صدور این قرار هرگاه نیاز به حضور متهم باشد، وی با مراقبت کامل نزد مرجع قضایی آورده خواهد شد و به این ترتیب از تبانی متهم با سایر متهمان نیز جلوگیری

۱. پرفسور گارو، مطالعات عملی و نظری در حقوق جزا، ج ۲- ترجمه سیدضیاء الدین نقابت، نشر ابن سینا- تهران- ۱۳۴۶، ص ۳۸۰.

۲. کوشا، جعفر، حقوق جزای اختصاصی، تهران، نشر مجد، ۱۳۹۳، ص ۱۳۸.

می‌شود؛ همچنین این قرار موجب جلوگیری از فشار متهم نسبت به بزه‌دیده و شهود برای جلوگیری یا پس‌گرفتن شکایت می‌شود.^۱ این قرار حتی گاهی وسیله‌ای برای تأمین امنیت و مصونیت او از انتقام بزه‌دیده می‌شود. قبل از احیای دادرسی، قرار بازداشت موقت توسط دادگاه صادر می‌شد و با تأیید رییس حوزه قضایی یا معاون وی، به اجرا در می‌آمد. البته خود رییس حوزه قضایی نیز شخصاً مجاز به صدور این قرار بود. با تصویب قانون احیای دادرسی در سال ۸۱، مقام صالح برای صدور این قرار بازپرس است که باید ظرف مدت ۲۴ ساعت قرار را به تأیید دادستان برساند، مطابق بند «ح» ماده ۳ قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب «هرگاه دادستان با قرار بازداشت به عمل آمده موافق نباشد نظر دادستان متبع است و چنانچه علتی که موجب بازداشت است مرتفع شده و موجب دیگری برای ادامه بازداشت نباشد، بازداشت با موافقت دادستان رفع خواهد شد و همچنین در موردی که دادستان تقاضای بازداشت کرده و بازپرس با آن موافق نباشد حل اختلاف حسب مورد با دادگاه عمومی یا انقلاب محل خواهد بود.» همان‌طور که می‌بینید دادستان نیز می‌تواند در غیر جرایمی که در صلاحیت کیفری استان قرار دارد رأساً قرار بازداشت موقت متهم را صادر کند. در صورتی که دادیار به جای دادستان اقدام به صدور این قرار کند باید این قرار به تأیید دادستان برسد تا اعتبار داشته باشد. به هر حال علاوه بر حق اعتراض که از حقوق متهم به حساب می‌آید، در این میان و در خصوص صدور قرار بازداشت متهم، حقوق دیگری نیز برای این فرد در نظر گرفته شده است که یکی از آن‌ها حقوق متهمان به‌عنوان شهروند از حیث کرامت ذاتی انسان‌ها است. زیرا این افراد هنوز متهم هستند بنابراین باید محل نگهداری آنان از محکومان باید جدا باشد و قواعد و موازین ویژه‌ای نسبت به آنان رعایت شود. یکی از موارد مهم در صدور قرار بازداشت موقت این است که اگر پس از صدور قرار این بازداشت مشخص شود که فرد بازداشت شده هیچ‌گونه ارتباطی با اتهام در پرونده ندارد، در نتیجه قرار بازداشت موقت منتفی و قرار منع پیگرد یا منع تعقیب صادر می‌شود. در این میان در صورتی که قرار بازداشت غیرقانونی و بدون رعایت موازین قانونی صورت گرفته باشد برای فرد جبران خسارتی در نظر گرفته خواهد شد. یکی از اصول «اصل الزامی بودن احتساب ایام بازداشت در دوران محکومیت» است. به هر حال در ایام بازداشت فرد متهم از آزادی رفت و آمد محروم شده است و در حقیقت به نوعی قبل از اینکه جرمش ثابت

۱. اردبیلی، محمد علی، حقوق جزای اختصاصی ایران، تهران، انتشارات مجد، ۱۳۹۴، ص ۲۳۵.

۲. حسینی، نادر، بایسته‌های حقوق جزای اختصاصی، تهران، انتشارات فرهنگی، ۱۳۸۹، ص ۱۱.

۳. قرشی سیدعلی اکبر، قاموس قران، ج ۲- دارالکتب الاسلامیه-تهران-۱۳۹۱، ص ۹.

شود محکوم به حبس شده است و در حبس قرار دارد، به همین دلیل اگر جرمش ثابت شود و محکومیت حبس برایش در نظر بگیرند روزهای بازداشت موقت از زمان محکومیت او کسر خواهد شد. در این تحقیق بر مبنای و آثار بازداشت موقت و بحث حذف آن که اخیراً در مجلس مطرح گشت تمرکز خواهیم نمود.

اهمیت و ضرورت تحقیق :

در طول قرون گذشته، جرم شناسان و کیفرشناسان همواره به دنبال شناسایی مجازاتهایی بوده اند که هم جنبه بازدارندگی داشته و هم میزان تاثیر منفی و نتایج مخرب آن مجازات بر فرد مجرم بگونه ای باشد که وی بتواند پس از تحمل مجازات به چرخه زندگی خودبازگردد. این امر باعث شد که در طی گذر زمان از مجازاتهای بدنی و تنبیهات نابودکننده، گرایش به زندان و مجازاتهای سالب آزادی رفته و این نوع مجازاتها گسترش بیابند. اما با تحقیقات جدید اندیشمندان و متفکران علوم جزایی جدید دریافته اند که زندان هم در صورت افزایش مدت آن و نیز در صورت تکرار و رعایت نکردن جنبه های بازآموزی و پیشگیرانه آن نه تنها جنبه پیشگیرانه و اصلاح ندارد بلکه برعکس دارای عواقب و نتایج بسیار مخربی نیز هست. پس در سیستمهای قضایی جدید افکاری مبنی بر زندان زدایی رواج یافته و از مجازاتهای جایگزین استفاده میگردد. در این مجال ما برآنیم که بدانیم مدت و میزان حبس خصوصاً حبسهای طولانی مدت در تکرار جرم چه اثراتی دارند و نیز در صورتی که شخص دارای سوابق متعدد گردید آیا دوباره در روی آوردن وی به جرم موثر نیست و چگونه بتوانیم با استفاده از قوانین موجود بجای ایجاد سوابق متعدد و ریختن کراحت جرم و گرایش اشخاص به جرم و نیز تجویز حبسهای گوناگون و خصوصاً طولانی مدت در سوق یافتن شخص به عنوان یک مجرم حرفه ای و مستعد در بروز رفتارهای جرم خیز، بگونه ای از قوانین استفاده نمائیم که مجرم در اولین ارتکاب جرم دچار آنچنان تحولی گردد که خودش از ارتکاب جرمهای بعدی خودداری نموده و در برابر جرم خویشندار باشد.^۲

۱. سید مهدی حجتی، قانون مجزات اسلامی در نظم حقوق کنونی، ناشر میثاق عدالت چاپ اول ۱۳۸۹، ص ۳۵۳.

۲. سید مهدی حجتی، قانون مجزات اسلامی در نظم حقوق کنونی، ناشر میثاق عدالت چاپ اول ۱۳۸۹، ص ۹۸.

پیشینه تحقیق :

در باب بازداشت موقت تحقیقاتی داریم که در ادامه به ذکر برخی از آنها پرداخته ایم :

احمدیان ، مسعود در سال ۱۳۹۲ در مقاله ای به نام فرآیند بازداشت موقت در حقوق کیفری ایران بیان میدارد : دراصل ۳۷ قانون اساسی آمده است: «اصل بر برائت است و هیچ کس از نظر قانون مجرم شناخته نمی‌شود مگر اینکه جرم او در دادگاه صالح ثابت گردد.» قضات شاغل هم در این نهاد به ویژه بازپرس هنگامی که شخصاص یا توسط مامورین و یا از طریق شکات دلایل، قرائن، اوضاع و احوال را جمع‌آوری نکرده باشند، می‌بایستی همچنان به اصل برائت استناد و متعرض حیثیت و حرمت و شرافت و کرامت اشخاص نشوند که با جمع‌آوری دلایل قوی و محکم، به تدریج کفه ترازو در قسمت «اصل برائت» سبک‌تر شده و کفه دیگر سنگین‌تر. در این مرحله بازپرس می‌تواند با صدور قرار تامین درخصوص فرد یا افرادی تحقیقات بیشتر را انجام دهد. چنانچه متهم نتواند به خوبی از خود در مقابل اتهام انتسابی دفاع کند و جرم نیز از اهمیت خاصی از نظر میزان اخلال در نظم جامعه برخوردار باشد، به منظور جلوگیری از فرار متهم و امحای آثار جرم و تبانی متهم با دیگران و... بازپرس مکلف به صدور قرار بازداشت موقت می‌شود. ماده ۳۷ قانون آئین‌دادرسی کیفری ایران مصوب سال ۱۳۷۸ اعلام می‌دارد: کلیه قرارهای بازداشت موقت باید مستدل و موجه بوده و مستند قانون و دلایل آن و حق اعتراض متهم در متن قرار ذکر شود. همچنین قاضی مکلف است در کلیه موارد پس از مهلت یک ماه در صورت ضرورت با ذکر دلایل و مستندات قرار بازداشت موقت را تجدید و در غیر این صورت با قرار تامین مناسب متهم را آزاد نماید.

سمیعی نژاد ، فرهاد در سال ۱۳۹۴ در مقاله ای بنام اصول حاکم بر بازداشت موقت بیان می‌نماید : اصول حاکم در صدور قرار بازداشت موقت (پس از صدور قرار الف - حق اعتراض به صدور قرار بازداشت از جمله اصول مسلم حقوق بازداشت‌شدگان است. ب - اصل ناظر بر مرحله پس از صدور قرار بازداشت، حقوق متهمان به‌عنوان شهروند از حیث کرامت ذاتی انسان‌ها است. زیرا این افراد هنوز متهم هستند بنابراین باید محل نگهداری آنان از محکومان بایستی جدا باشد و قواعد و موازین ویژه‌ای نسبت به آنان رعایت شود ج - اصل قابل «مطالبه نمودن غرامت» ناشی از صدور قرار بازداشت غیرقانونی یکی از موارد مهم در صدور قرار بازداشت موقت این است که اگر پس از صدور قرار بازداشت موقت مشخا و محرز شود که فرد بازداشت شده هیچ‌گونه ارتباطی با اتهام مطروحه در پرونده ندارد، و در نتیجه قرار بازداشت موقت منتفی و

قرار منع پیگرد و یا منع تعقیب صادر شود.د) اصل الزامی بودن احتساب ایام بازداشت در دوران محکومیت با توجه به اینکه متهمان در ایام بازداشت از آزادی رفت و آمد محروم می‌شوند و در حقیقت به نوعی قبل از شروع محکومیت به حبس، در حبس قرار می‌گیرند، عدالت و انصاف اقتضا دارد که این ایام در میزان محکومیت لحاظ و منظور شود. هم در اسناد بین‌المللی و هم در مقام توصیه، هموار به این مسئله اشاره دارند که ایام بازداشت در محکومیت شخا محکوم علیه، الزامات در نظر گرفته شود و قوانین کشورها نیز این اصل را در قوانین عادی خود رعایت کنند.

فجری، مریم، ۱۳۹۰ در مقاله ای تحت عنوان "بازداشت موقت و ابعاد آن" که در زمینه تاثیرات بازداشت موقت بر تکرار جرم مطالبی را نگاشته اند در این مقاله ایشان پس از تعریف جرم و تکرار جرم روند سوق یافتن مجرم به تکرار جرم و عوامل محیطی در این ارتکاب را توضیح داده اند و از جمله به حبس های طولانی مدت اشاره دارند و پیشنهاداتی هم در زمینه جلوگیری و پیشگیری از این امر دارند .

غلامی، حسن، ۱۳۸۲ در کتابی تحت عنوان " بررسی حقوقی- جرم شناختی بازداشت موقت " که در این کتاب ابتدا مواد قانونی موجود در همان سال را توضیح داده اند و سپس با استفاده از نظریات روانشناسی و جرم شناسی به ارائه راه حل‌هایی برای اصلاح مجرمان بدون تاثیرات مخرب بر آنها ارائه می‌دهد. وی تدابیر پیشگیرانه از ارتکاب مجدد جرم توسط مجرم را ارائه میکنند و توجه به قانون جدید مجازات و راه حل‌های دیده شده در این قانون توضیحاتی ارائه نموده اند. و در آن به ارائه راهکارهایی برای پیشگیری دارد و در این مقاله به اقدامات تامینی و تربیتی تاکید میکند.

اهداف تحقیق:

شناسایی مبانی و آثار قرار بازداشت موقت .

شناسایی ضمانتهای اجرای قرار بازداشت موقت و روشهای اعتراض به آن .

شناسایی مزایا و معایب و روشهای جایگزین در این قرار .

سوال های تحقیق:

سوال اصلی :

مهمترین مبانی قرار بازداشت موقت چیست ؟

سوالات فرعی :

اصول حاکم بر بازداشت موقت کدام است ؟

مهمترین آثار بازداشت موقت چیست ؟

فرضیه های تحقیق:

فرضیه اصلی :

به نظر می رسد مهمترین مبانی قرار بازداشت موقت کمک به تحقیقات اولیه و جمع آوری ادله اثباتی باشد .

فرضیه های فرعی :

اصولی از جمله استثنایی بودن این قرار و عدالت محوری آن ، ضروری بودن ، حق اعتراض ، قابلیت مطالبه خسارت و ماسبه ایام بازداشت در دوران محکومیت وجود دارد .

دستیابی به متهم وتضمین حضور اودرمراجع قضایی در مواقع لزوم و اینکه هرگاه نیاز به حضور متهم باشد، وی با مراقبت کامل نزد مرجع قضایی آورده خواهد شد وبه این ترتیب از تبانی متهم با سایر متهمان نیز جلوگیری می شود.

روش تحقیق :

با توجه به موضوع پژوهش تهیه مطالب جدید با وجود سری بودن ومنابع بسیار محدود در این زمینه ازمشکلات وموانع بزرگ برسراهد این تحقیق بوده است. وباتوجه به اینکه این تحقیق از نوع توصیفی تحلیلی و کاربردی و از نوع پیمایشی است. یعنی نگارنده دراین تحقیق به دنبال چگونه بودن موضوع واینکه میخواهد بداند این موضوع چگونه است؛ یعنی دراین تحقیق وضع موجودرا بررسی مینماید وبه توصیف منظم ونظامدار وضعیت فعلی خواهد پرداخت.و و یژگیها وصفات موضوع را مطالعه ودرصورت لزوم ارتباط بین متغیرهای موضوع را بررسی خواهد نمود.این تحقیق جنبه کاربردی هم دارد زیرا از نتایج این

تحقیق در تصمیم گیریها و سیاستگذاریها و همچنین در برنامه ریزیها استفاده گسترده ای خواهد شد. این تصمیمات در بحث قانونگذاری بیشتر به کار خواهد آمد. این تحقیق از نوع پیمایشی نیز هست که در این نوع تحقیق به مطالعه وضعیت فعلی قوانین در زمینه هایی خاص خواهد پرداخت. جمع آوری اطلاعات از طریق بررسی کتب، مقالات و پایان نامه ها، از طریق مراجعه به کتابخانه، مراکز پژوهشی و اینترنت انجام شده و سپس پردازش داده ها و اطلاعات گردآوری شده با استفاده ی بهینه، استدلالی و عقلی برای ارائه ی مطالب و نتایج پژوهش مرتبط مورد توجه قرار گرفته است. فهرست جامع منابع مذکور در قسمت فهرست منابع در آخر پژوهش آمده است. در این پژوهش سعی نگارنده بر این امر بوده است که اصطلاحات ثقیل را حذف و با استفاده از کلمات و اصطلاحات فراگیر و رسا به فهم بهتر مطالب و نتایج تحقیق خود کمک نمایم.

ساختار تحقیق :

در این تحقیق ما در فصل اول، کلیات تحقیق را بیان نموده ایم و بیان مساله را مطرح کرده ایم و در نهایت به معرفی واژه ها و اصطلاحات بکاررفته پرداخته ایم. فصل دوم، بیان مبانی نظری در مورد بازداشت موقت و مبانی آن و حبس را مطرح نموده ایم و بیان داشته ایم که بجای حبس از چه مجازاتهای جایگزین حبس می شود استفاده نمود. فصل سوم، در این فصل نیز آثار بازداشت موقت و سیر تحولات قوانین در این باب پرداخته ایم و نیز مبانی هر یک و نگاه قانون به هر کدام را شرح داده ایم و عوامل بروز هر یک را بیان داشته ایم. فصل چهارم، در این فصل به آثار حذف بازداشت موقت و دیدگاه موافقین و مخالفین و راهکارهایی موجود بصورت اختصاصی تمرکز کرده و پیرامون موضوع اصلی بحث مطالبی را بیان داشته و دلایل و تحلیل هایی را ارائه نموده ایم. در بخش نتایج نیز نتایج حاصل از تحقیق را به همراه پیشنهاداتی در مقام تئوری و اجرایی هستند را بیان نموده ایم.

فصل اول:

ادبیات تحقیق